

cano? (puix que Gros no és cap NP i essent segurament en tractes occitans d'aquell rei, algú poc entès pretendria canviar *aus* en *os* desoccitanitzant-ho. És clar que es reefreix a aquest poble una nota castellana d'un Esteve de Corbera a. 1678: «--- hasta llegar a<s>ta *Bascano*; suceden tras éste Salt ---» (doc. p. p. CCandi, *N. Hi. de St. Hilari*, p. 8), segmentant-ho malament «*Tabascan*».

ETIM. Com ja he anticipat a l'art. de *Bàscara*, és bastant clar que és un nom pre-romà; i relacionat almenys amb *Bascàneu* i probablement amb alguns altres noms de forma més o menys semblant (fins i tot potser *Bàscara*), als quals hom cerca raonablement un origen ibero-basc.

Sobretot salta a la vista que és inseparable del poc conegut BASCÀNEU o *Bascano*, vall muntanyenca de l'extrem NE. del Lluçanès te. Orís. Visitada per mi mateix, un parell de vegades, durant les enquestes de 1954 i 1964, vaig veure que és una vall que baixa des del Nord, dels contraforts SE. de les serres d'Alpens a Sora, a desembocar a la gran fondalada on hi ha les cases i l'hostal d'Orís; oït *baskánu* a Orís mateix el 1954; i a St. Boí de Lluçanès el 1964 (XLVI, 154.8).

És tan poc conegut que CCandi, en publicar un important doc. de 1294, trobat en els seus escorcolls vigatans (*Mi. Hi. Cat.* II, 379 i 381) el confon amb *Bescanó*: «Nós, infans P<etrus etc.> --- comendamus vobis --- Bdo. Barrati, dum nobis placuerit, baiulias civitatis Vicensis et castrorum de *Torilone* et de *Tbona*, de *Bascano* ac terminorum eorundem»: tot això es refereix, doncs, a llocs vigatans, entre ells Torelló, que és immediat a Orís; però el publicador es desorientà perquè en el mateix doc. l'infant encomanava la *baiulia* de *Fornellis*; i en un doc. de l'any següent l'encomana a un fill del mateix B. Barrat (p. 381).

El bo de CCandi (que només transitava per Catalunya en ferrocarril), cregué que es parlava de Fornells de la Selva: però és segur, més aviat, que s'ha de tractar de *Fornells de la Muntanya*, dret al N. d'Orís i tres vegades més a prop que l'altre. De tota manera és evident que aquí *Bascano* és el que ens interessa: com que era una vall escarpada i ben defensable, vora una de les vies d'invasió (com ho eren Torelló i Fornells de Ribes) en el moment de la pertinaça guerra dels nostres reis Pere i Anfós amb França, era ben natural que en llurs precaucions figurés aquest castell, del qual es miraven molt a confiar la batllia, tant com ho mostra aquest doc. de 1294.

Era, doncs, abusiú accentuar *Bascanó* com ell féu, quan es *Bascàno* amb -o àtona. La veritat és que aquesta terminació àtona ens sobta, però la pronúncia viva *baskánu* no enganya. Això només té una explicació en fonètica catalana; però és òbvia: es tracta d'una pronúncia contracta com la que sofreixen els mots i noms en *zeu* àton: *Àreu* antic es torna *Aro* (Vall d'~), *càreu* > *caro* (DECat s. v.), els andorrans *Canillo*, *Ordino*, eren abans *Canilleu*, *-illau*, *Ordíneu*; és sabut que aquesta és l'explicació dels coneguts NLL *Baro* 60

(veg. supra) i *Sàlo*; en fi, el nom de la Vall d'*Àneu* (< ANĀBIS) sona vulgarment *Ano* en els llocs. La conseqüència és que la forma antiga del nom d'aquesta vall seria *Bascàneu*.

D'altra banda és clar que hi ha d'haver un fort nexa etimològic entre *Bascàneu* i *Bascanó*, al capdavant tots dos situats a la dr. del Ter, ni que sigui bastant allunyats l'un de l'altre. I *Bàscara* tampoc és lluny del Ter, però aquí la diferència fònica és incomparablement més gran.

Quant a *Bascàneu* tenim una clara explicació bascoide si amb aquest lliguem *Àneu* 'la vall dels avajons' (com hem demostrat a l'art., supra); i, d'altra banda, amb *Basco*.

Aquest (sense res a veure amb el nom dels bascos), ve de BASO-KO 'el petit escarpat' (veg. l'article, supra) format amb l'ibero-basc *baso* 'precipici' i també 'boscúria'. Almenys pel que fa a aquest element, tot va bé: car la de *Bascàneu* és una vall escarpada; la conspícua i grandiosa pala encinglerada de la Vall de Boí (damunt *Erill la Vall*); i també es nota que *Bescanó* està tot rodejat per un semicercle de serrats, que si no gaire escarpats són certament pendents, i en tot cas molt boscosos.

Pel que fa al 2n. component, seria 'avajons' < ANABI? Avajons pròpiament no n'hi ha en aquests llocs, però sí que a la vall frescal de *Bascàneu* hi ha gerdís i maduixes boscanes en abundor, i bé podem admetre que en aquest altre medi ecològic el nom de la planteta pirinenca es vagi aplicar a fruitetes semblants: i estirar-ho fins i tot al bosc de *Bescano*? Aquí el dubte, però, es torna vehement, no tant per la planta sinó perquè *-anon* ja no coincideix amb *-anab-*. I tanmateix quedem amb la impressió que tot i anar a les palpenes en la tenebra dels parlats pre-romans, ens hem acostat a la realitat desconeguda, o bé hi hem arribat del tot almenys en un dels dos parònims.

Com que arribar-hi en tota la línia potser no és possible raonablement, podríem deixar-ho aquí, enlaira. Si no fos l'envit que posen al lingüista les ganes de saber.

Seria arriscant-se més. Perquè és que hi ha encara altres topònims més o menys anàlegs. *Biscanyiu* (*-kanyiu*) es una pda. del muntanyenc te. parlarès de Viu de Llevata (XIX, 179.11); i a l'alt Comenge (ben prop d'això i d'*Àneu*) hi ha el poblet de *Biscanòs*, prop de St. Gaudens. Amb aquests sí que *Bascàneu* s'assembla de cap a cap ¿Potser *-àneu* > *-anéu*, *-ni(e)u* traslladant l'accent i diftongant? Per més que ja no sigui fonètica ortodoxa.

Encara més direm, que si no hi ha tanta igualtat sí que tenim més casos de paral·lisme: amb el gc. *Biscarròs* de les Landes i l'arag. *Biscarrués* (uns 5 k. a l'O. d'Osca); i entre *Bescanon* i *Bescaran* (infra); i encara podríem allargar-ho més amb els *Bascassan* i el *Bescat* bearnesos (de la vall d'Ossau). Amb una hipòtesi audaç: així com en basc alternen les formacions paral·leles *azkan/azkar/azker* i *Baztar/Baztan* (veg. supra *Bastanist*) ¿no podria haver-hi hagut un duplicat